

УДК 1174

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-37>**Сало Я.В.***кандидат економічних наук, викладач
кафедри управління персоналом і економіки праці
Одеського національного економічного університету***Табанова А.І.***кандидат економічних наук, викладач
кафедри управління персоналом і економіки праці
Одеського національного економічного університету***Salo Yana***Ph.D. in Economics,
Lecturer of Personnel Management and Labor Economics Department
Odessa National Economic University***Tabanova Anastasiia***Ph.D. in Economics,
Lecturer of Personnel Management and Labor Economics Department
Odessa National Economic University*

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ТА ОСВІТНІЙ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

DEMOGRAPHIC AND EDUCATIONAL ASPECTS IN THE CONTEXT OF HUMAN DEVELOPMENT OF THE ODESSA REGION

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито регіональний аспект концепції людського розвитку України. Автори розглянули певні програми саме у контексті Одеської області та проаналізували їх виконання, володіючи певними статистичними даними регіону. Основною рушійною силою соціально-економічної ситуації в регіоні є реалізація Стратегії економічного та соціального розвитку м. Одеси до 2022 р. Стратегія враховує специфіку регіонального планування, особливості соціально-економічного розвитку регіону та спрямована на вирішення його сучасних проблем. Метою концепції розвитку людського потенціалу є підвищення рівня життя соціально незахищених верств населення Одеської області, якості соціальних послуг, спрямованих на поліпшення життєзабезпечення населення; створення умов для подолання бідності та забезпечення належної підтримки, матеріального стану зазначених категорій громадян; популяризація сімейних традицій і сімейних цінностей, підвищення престижу благодійності.

Ключові слова: концепція розвитку людського потенціалу, соціально-економічний розвиток, освітній розвиток, демографічна складова частина, система охорони здоров'я, соціальний захист.

АННОТАЦІЯ

В статье раскрыт региональный аспект концепции человеческого развития Украины. Авторы рассмотрели определенные программы именно в контексте Одесской области и проанализировали их выполнение, владея определенными статистическими данными региона. Основной движущей силой социально-экономической ситуации в регионе является реализация Стратегии экономического и социального развития г. Одессы до 2022 г. Стратегия учитывает специфику регионального планирования, особенности социально-экономического развития региона и направлена на решение его современных проблем. Целью концепции развития человеческого потенциала является повышение уровня жизни социально незащищенных слоев населения Одесской области, качества социальных услуг, направленных на улучшение жизнеобеспечения населения; создание условий для преодоления бедности и обеспечения надлежащей поддержки, материального

положения указанных категорий граждан; популяризация семейных традиций и семейных ценностей, повышение престижа благотворительности.

Ключевые слова: концепция развития человеческого потенциала, социально-экономическое развитие, образовательное развитие, демографическая составляющая, система здравоохранения, социальная защита.

ANNOTATION

The article reveals the regional aspect of the concept of human development of Ukraine. The authors considered certain programs in the context of the Odessa region and analyzed their implementation, possessing certain statistics of the region. The main driving force of the socio-economic situation in the region is the implementation of the Strategy for Economic and Social Development of Odessa until 2022. The Strategy has become an important tool for the strategic document to become an asset of all stakeholders to ensure public support for the implementation of the Strategy's activities and projects. The strategy takes into account the specifics of regional planning, peculiarities of socio-economic development of the region and aims at solving its contemporary problems. It is revealed that the main problems of the health care system in the region are the inability to provide the necessary coverage with quality medical services and the inability to use financial resources efficiently. The regional priority is the development of human potential through the realization of the following strategic goals: the formation of competitive intellectual capital, the provision of conditions for healthy and cultural development of the population, the provision of comfortable living conditions, and the creation of a safe living space. The purpose of the concept of human potential development is to increase the standard of living of socially disadvantaged segments of the population of Odesa region, the quality of social services aimed at improving the life support of the population; creation of conditions for overcoming poverty and providing adequate support, financial status of these categories of citizens; promotion of family traditions and family values, raising the prestige of charity. The state of implementation of the strategies will be assessed by monitoring the indicators and indicators set by the Government for the regional and national levels. Monitoring will be carried out by the Regional State Administration on the basis of

data of structural subdivisions of executive bodies of regional power and territorial representations of central executive bodies and within the terms determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

Key words: concept of human potential development, socio-economic development, educational development, demographic component, health care system, social protection.

Постановка проблеми. Концепція розвитку людського потенціалу є одним з найбільш відомих інтелектуальних продуктів, розроблених ПРООН. Основним програмним елементом проекту є концепція розвитку людського потенціалу як така. Розвиток людини є процесом розширення спектру вибору. Найбільш важливим елементом вибору є життя довгим і здоровим життям. Така система поглядів орієнтована на підвищення якості життя людини, розширення та вдосконалення її можливостей у всіх сферах. Основною тенденцією сучасного етапу всесвітнього господарського розвитку стає економічна регіоналізація зі значною диференціацією регіонів за своїми ресурсними, природними характеристиками, трудовим потенціалом і господарською спеціалізацією та рівнем соціально-економічного розвитку. За цими характеристиками регіони характеризуються кращою чи гіршою привабливістю для ведення бізнесу, тому кожному з них притаманні різні особливості щодо покращення економічних відносин на регіональному й зовнішньому ринках. Однак звітність стосовно виконання певних стратегій найчастіше надається у загальному вигляді та по Україні загалом, тому необхідно здійснити регіональний аналіз та виявити певні зрушення й проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії людського розвитку та методології його оцінювання на регіональному рівні здійснили українські вчені, такі як В. Антонюк, О. Грішнова, Т. Заяць, Е. Лібанова, О. Макарова, В. Новіков, О. Новікова, У. Садова, О. Хмелевська. З вітчизняних розробок у цій сфері треба згадати національну методичку розрахунку індексів регіонального людського розвитку, що використовується Державною службою статистики України, та цикл науково-аналітичних доповідей Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, присвячених різним аспектам людського розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на важливі напрацювання, у вітчизняному науковому середовищі відчувається брак інформації щодо особливостей регіонального людського розвитку. У результаті подальший науковий пошук здійснюється в рамках національного підходу та не використовує особливостей регіонального розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей концепції людського розвитку на регіональному рівні, що сприятиме більш детальному вивченню особливостей регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним завданням соціально-економічного розвитку є покращення показників стану здоров'я населення та забезпечення соціального захисту найбільш вразливих верств населення.

Основною рушійною силою соціально-економічної ситуації в регіоні є реалізація Стратегії економічного та соціального розвитку м. Одеси до 2022 р. [4], затверджена Рішенням Одеської міської ради від 16 квітня 2013 р. з урахуванням Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Стратегія стала важливим інструментом налагодження партнерства між обласною державною адміністрацією, обласною радою, районними державними адміністраціями, міськими та районними радами, науковими інституціями, а також широким колом організацій громадянського суспільства для того, щоби стратегічний документ став надбанням усіх зацікавлених сторін задля забезпечення суспільної підтримки вжиття заходів та реалізації проектів Стратегії. Стратегія враховує специфіку регіонального планування, особливості соціально-економічного розвитку регіону та спрямована на вирішення його сучасних проблем.

Задля поетапного виконання цієї Стратегії Департаментом економічного розвитку Одеської міської ради щорічно розробляється та затверджується План дій з реалізації Стратегії, який є головним інструментом реалізації та моніторингу виконання Стратегії, а також включає низку послідовних заходів та програм з реалізації стратегічних завдань. На основі офіційних статистичних даних задля здійснення постійного аналізу соціально-економічного розвитку міста проводиться щомісячний моніторинг основних показників соціально-економічного розвитку міста [10]. Формування Плану реалізації Стратегії засновувалось на вивченні можливих джерел фінансування та реальності залучення для його виконання необхідних ресурсів, якими є державний та місцеві бюджети, донорські проекти міжнародної технічної допомоги, приватні інвестиції. Реалізація Плану поширюється на всі райони та міста Одеської області з урахуванням новостворених об'єднаних територіальних громад. Це має привести до зменшення дисбалансів розвитку між окремими адміністративно-територіальними одиницями Одеської області.

Регіональним пріоритетом є розвиток людського потенціалу, що здійснюється через досягнення таких стратегічних цілей, як формування конкурентоспроможного інтелектуального капіталу, забезпечення умов для здорового та культурного розвитку населення, забезпечення комфортних умов проживання, створення безпечної життєвої простору [14, с. 125].

Здорова нація, ефективна система організації охорони здоров'я є найважливішими складовими частинами розвитку людського потенціалу. Здоров'я населення є не тільки медико-демографічною категорією, але й соціальною, яка

відображає фізичне, психічне й соціально-економічне благополуччя людей, які здійснюють свою життєдіяльність у суспільстві. Здоров'я та довголіття формують як окремі елементи, так і безпосередньо передумови подальшого розвитку людського потенціалу. При цьому тривалість життя й процес зміцнення здоров'я розглядаються як наслідок і як умова людського розвитку. З одного боку, зміцнення здоров'я є умовою розвитку економіки, підвищення продуктивності праці, зростання рівня людського капіталу, а з іншого боку, воно є наслідком економічного зростання, науково-технічного прогресу, розвитку рівня самосвідомості та відповідальності населення. Здоров'я – це економічний ресурс суспільства й необхідна умова відтворення трудового потенціалу країни. Тільки здорове та освічене населення може забезпечити економічний і науково-технічний прогрес у суспільстві [15].

Задля підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, зміцнення здоров'я населення, зниження рівня захворюваності Одеська обласна рада затвердила обласну цільову програму «Доступна медицина» на 2018–2020 рр. відповідно до Законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір»».

Головними проблемами системи охорони здоров'я в Україні є її нездатність забезпечити необхідне покриття держави якісними медичними послугами та неспроможність до ефективного використання фінансових ресурсів, що стало основними причинами реформування системи [16]. Основною метою реформи системи охорони здоров'я є побудова нової ефективної системи громадського здоров'я. Реформа охорони здоров'я України формує виклики для місцевої влади, а саме необхідність швидкої реорганізації регіональної мережі медичних установ з подальшим її фінансуванням за рахунок державного, обласного, районних, місцевих бюджетів, власних надходжень комунальних медичних закладів. Для Одеської області характерні такі ж проблеми й необхідність проведення реформування в охороні здоров'я, що й для інших областей країни. Попри все, є позитивний стартовий капітал сучасної медицини, а саме розвинена мережа ФАПів та амбулаторій, успішно впроваджена програма «Доступні ліки», розви-

ток телекомунікаційних технологій. Аналіз динаміки основних показників стану здоров'я та захворюваності населення області зумовив напруження актуальних заходів, які є необхідними для закріплення позитивних тенденцій у системі організації медичної допомоги, а також для покращення здоров'я населення області та оптимізації системи медичного обслуговування. За статистичними даними, серцево-судинні та онкологічні захворювання в сукупності призвели до 71% випадків смерті в Одеському регіоні, а прогноз наявних статистичних даних свідчить про те, що захворюваність і смертність від злоякісних новоутворень до 2021 р. в Одеській області збільшиться в 1,5–2 рази [5].

Загальна потреба в коштах для вжиття заходів, передбачених вищезазначеною Програмою, становить 530 044,00 тис. грн. (табл. 1).

В області на початку 2019 р. діяли 163 медичні установи, в тому числі 146 закладів утримувались за рахунок місцевих бюджетів. До закладів охорони здоров'я області, що утримуються коштом місцевих бюджетів, належать 69 лікувальних закладів (60 лікарень, 6 пологових будинків, 3 диспансери з ліжковим фондом). До складу лікарень включені 2 обласні лікарні, 2 шпиталі для ІВБВ, 15 міських лікарень для дорослих та 3 для дитячого контингенту, 26 центральних районних, 1 районна [3].

Одеська обласна рада затвердила обласну комплексну програму соціальної підтримки населення на 2018–2020 рр. «Соціальний захист населення в Одеській області» (табл. 2) відповідно до Законів України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про соціальні послуги», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 р. [7].

Метою вищезазначеної Програми є підвищення рівня життя соціально незахищених верств населення Одеської області, якості соціальних послуг, спрямованих на поліпшення життєзабезпечення ветеранів війни та праці; створення умов для подолання бідності та забезпечення належної підтримки, матеріального стану зазначених категорій громадян; формування у

Таблиця 1
Ресурсне забезпечення обласної цільової програми «Доступна медицина» на 2018–2020 рр.

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання програми	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Усього
Обсяг ресурсів, усього (тис. грн.)	170 875,59	136 351,00	222 817,41	530 044,00
зокрема, обласний бюджет, медична субвенція	100 000,00	136 351,00	222 817,41	459 168,41
інші джерела, не заборонені законодавством	70 875,59			70 875,59
районний бюджет	Щорічно обсяг фінансування визначається рішенням районних рад			

Джерело: [6]

Таблиця 2

Ресурсне забезпечення обласної комплексної програми соціальної підтримки населення «Соціальний захист населення в Одеській області» на 2018–2020 рр.

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	Етапи виконання Програми (тис. грн.)			Усього витрат на виконання Програми (тис. грн.)
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	
Усього	79 674,49	138 667,37	100 294,84	318 636,70
Місцевий бюджет	69 174,49	127 667,37	88 794,84	285 636,70
– обласний бюджет	69 174,49	127 667,37	88 794,84	285 636,70
– районні, міські (міст обласного значення) бюджети	–	–	–	–
– бюджети сіл, селищ, міст районного значення	–	–	–	–
кошти інших джерел	10 500,00	11 000,00	11 500,00	33 000,00

Джерело: [7]

Таблиця 3

Ресурсне забезпечення обласної комплексної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2018–2020 рр.

Обсяг бюджетних коштів, які пропонується залучити на виконання програми	2018 р. (тис. грн.)	2019 р. (тис. грн.)	2020 р. (тис. грн.)	Всього витрат на виконання Програми
Обсяг ресурсів всього	64 833,8	40 545,2	47 846,4	153 225,4
– державний бюджет	30 000,00	–	–	30 000,00
– обласний бюджет	18 000,00	–	–	18 000,00
– районні, міські (міст обласного значення), об'єднаних територіальних громад бюджети	У межах фінансових ресурсів	У межах фінансових ресурсів	У межах фінансових ресурсів	У межах фінансових ресурсів
– інші джерела, не заборонені чинним законодавством	16 833,8	–	–	–

Джерело: [9]

суспільстві гуманного шанобливого ставлення до різних малозахищених категорій населення; популяризація сімейних традицій і сімейних цінностей, підвищення престижу благодійності [8]. Станом на 1 вересня 2018 р. щомісячно 154,908 тис. сімей області отримали соціальну підтримку з Державного бюджету України на суму 2 141 818,1 тис. грн. Оздоровлено 1 894 особи у санаторно-курортних закладах.

В рамках обласної програми «Соціальний захист населення в Одеській області» на 2018–2020 рр. надано одноразову матеріальну допомогу особам, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи 1–3 категорії, ветеранам війни, сім'ям загиблих в ООС, інвалідам загального захворювання один раз на рік за рахунок одного з бюджетів, що отримали 48 осіб на загальну суму 330,1 тис. грн. За рахунок місцевих бюджетів також здійснюється надання одноразової додаткової адресної матеріальної допомоги.

Обласна комплексна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2018–2020 рр. розроблена згідно зі Стратегією економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 р. Необхідність прийняття цієї Програми зумовлена сучасним станом розвитку фізичної культури в Одеській області та завершенням дії обласної програми розвитку фізичної культури і спорту в Одеській області на 2014–2017 рр. Реалізація згаданої програми дала змогу вирі-

шити низку питань із забезпечення населення Одещини якісними сучасними спортивними спорудами, матеріально-технічним забезпеченням, що дало можливість спортсменам області досягти високих результатів на змаганнях міжнародного рівня [9].

В Одеській області втілюється в життя регіональний план заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності на період до 2025 р. «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Метою вищезазначеної Програми є створення умов для залучення широких верств населення до масового спорту, популяризація здорового способу життя та фізичної реабілітації, а також максимальна реалізація здібностей обдарованої молоді у дитячо-юнацькому, резервному спорті, спорті вищих досягнень та виховання її в дусі олімпійських принципів. Програма фінансується за рахунок ресурсного забезпечення з державного, обласного бюджетів разом з бюджетами районів, міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад (табл. 3).

Станом на 1 січня 2019 р. в Одеській області функціонують 1 школа вищої спортивної майстерності, 1 центр олімпійської підготовки, 1 обласний, 8 міських, 1 селищний та 1 районний у місті центр фізичного здоров'я населення, 68 дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Динаміку кількості закладів фізичної підготовки Одеської області наведено на рис. 1. Загалом

Рис. 1. Кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву в Одеській області за 2015–2019 рр. (шт.)

Джерело: [11]

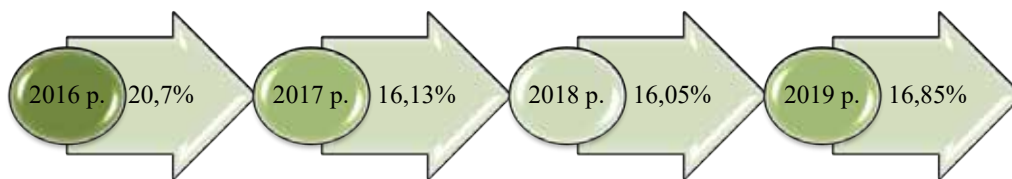

Рис. 2. Частка населення, залученого до занять фізичною культурою в рамках обласної комплексної програми «Сім'я і молодь Одещини» у 2016–2019 рр.

Джерело: [3]

кількість шкіл вищої спортивної майстерності, центрів фізичного виховання населення різних рівнів, центрів фізичного здоров'я населення не змінилась за 2015–2019 рр. У 2016 р. різко зменшилась кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл (-5,6%). Однак наступного року почалося зростання кількості цих закладів, щорічно на 1 одиницю. Хоча зростання незначне, це має позитивний характер.

У 2019 р. порівняно з 2017 р. збільшилась частка дітей та підлітків, що залучені до систематичних занять у дитячо-юнацьких спортивних школах, з 11,3% до 11,65%. У 2017 р. частка населення, залученого до занять фізичною культурою, знизилась на 4,57%. Однак після запровадження обласної комплексної програми «Сім'я і молодь Одещини» кількість населення, що залучено до занять фізичною культурою

та спортом, збільшилась у 2018 р. з 16,05% до 16,85% (рис. 2). Стан забезпечення спортивними спорудами на 1 тисячу населення збільшився з 2,05 до 2,11. Забезпеченість кадрами сфери фізичної культури і спорту на 1 тисячу населення складає 1,46 [3].

Згідно з програмою Розвитку потенціалу регіонів передбачено низку заходів у галузі освіти. Нижче розглянемо деякі з них.

Фінансування закладів професійно-технічної освіти регіону, розташованих у містах обласного значення, має здійснюватися за кошти місцевих бюджетів, інших – за кошти обласного бюджету.

Стосовно наукової діяльності, то Одеська область має потужний інтелектуальний потенціал, який дає змогу здійснювати інноваційну діяльність як у науково-дослідних установах, так і на підприємствах. Витрати на здійснення інноваційної діяльності в області становили у 2018 р. 299,2 млн. грн. Загальна кількість наукових кадрів в регіоні становила 5 531 осіб (рис. 3) [1].

За якісним складом кількість докторів наук становить 1 013 осіб, кандидатів наук – 4 518 осіб.

На регіональному рівні повноваження та відповідальність за професійну освіту та навчання покладено на Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації. Навчальні заклади несуть відповідальність за належну організацію і забезпечення якості професійної підготовки.

Позитивними прикладами щодо розвитку державно-приватного партнерства є робота ство-

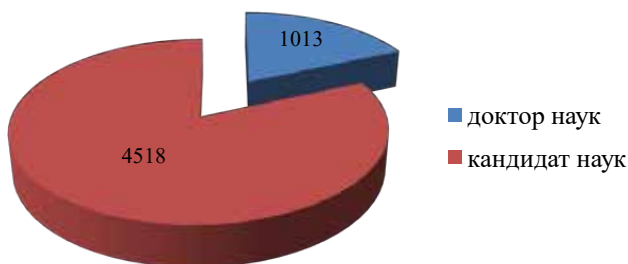

Рис. 3. Загальна кількість наукових кадрів в Одеській області у 2018 р.

Джерело: [1]

Рис. 4. Забезпечення закладів та установ освіти комп'ютерною та мультимедійною технікою в м. Одеса

Джерело: [2]

рених на базі професійно-технічних наукових закладів (ПТНЗ) області навчально-практичних центрів, створення навчально-виробничих дільниць. Проте цей напрям взаємодії потребує законодавчого регулювання (рис. 4).

Процес роздержавлення підприємств-виробників, відсутність дієвих нормативно-правових важелів регуляторного впливу на приватний сектор економіки, зокрема щодо відтворення робітничого потенціалу, обумовили втрату системної взаємодії між базовими організаціями-виробниками та закладами системи професійно-технічної освіти, а припинення, перефільювання, ліквідація більшості установ і водночас розвиток сфери побутового обслуговування, харчування тощо фактично привели до перефільювання основних напрямів професійної підготовки [13, с. 91].

Задля визначення реальних потреб регіону у кваліфікованих робітничих кадрах, модернізації мережі професійно-технічних навчальних закладів створено робочу групу. Робочу групу очолили заступник голови облдержадміністрації з гуманітарних питань та заступник голови обласної ради. До складу увійшли керівники структурних підрозділів облдержадміністрації, депутати обласної ради – члени постійної комісії з питань освіти, науки, молодіжної політики, спорту, культури та туризму, керівники обласної та міської організації роботодавців. Аналогічні за складом робочі групи були створені у містах та районах області.

Враховавши пропозиції районних та міських робочих груп щодо обсягів регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників та фахівців у закладах професійно-технічної освіти області та результати моніторингу стану матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів, обласна робоча група визначила обсяг регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників та фахівців у професійно-технічних навчальних закла-

дах Одеської області на рівні 5 511 осіб, з яких м. Одеса має 3 076 осіб. Таким чином, скорочення регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників та фахівців в закладах професійно-технічної освіти Одеської області в середньому склало 30% [12]. Основними причинами зменшення обсягів замовлення є рекомендації МОН зі скасування набору на професію «Оператор комп'ютерного набору» як такої, що є неактуальною; економічна недоцільність навчання з низки професій з галузі сфери обслуговування терміном на 1–3 роки. Практичні навички з таких професій можна надавати у вигляді курсової підготовки, що триватиме не більше 10 місяців, із залученням коштів юридичних та фізичних осіб; упродовж останніх років простежується тенденція до зменшення вакансій.

Висновки. Умови сьогодення диктують необхідність розширення спектру сфер впливу на розвиток освітнього процесу. Якщо раніше увага переважно концентрувалась на економічних та технічних обставинах, то нині це коло доповнено соціальними цінностями, аналізом сфери політичної та юридичної відповідальності. Одним із найважливіших чинників впливу мінливого зовнішнього середовища є скорочення майже за всіма видами ресурсів, а саме зниження кількості абітурієнтів, скорочення та старіння викладацького складу, скорочення обсягів фінансування. Все це приводить до необхідності розроблення більш ефективних методів управління закладами вищої освіти. В основу стійких конкурентних переваг сучасної загальної вищої освіти (ЗВО) покладено взаємовідносини із зацікавленими сторонами (споживачами освітніх послуг та інших продуктів, що надає ЗВО, ринком праці, постачальниками інших ресурсів, що забезпечують доступ до найкращих ресурсів). Отже, для подолання слабких сторін та підвищення ефективності освітньої діяльності ЗВО необхідно використовувати всі

наявні можливості. Реалізація можливостей дасть змогу знизити або навіть узагалі нейтралізувати більшість загроз, на які наражаються сучасні виробники освітніх послуг. Однак головними загрозами, що постають перед ЗВО, є скорочення бюджетного фінансування та зміна законодавства з питань вищої освіти, військової служби і демографії.

Оцінювання стану виконання вищезгаданих стратегій відбуватиметься шляхом моніторингу індикаторів та показників, що були визначені Урядом для регіонального та загальнодержавного рівнів. Моніторинг здійснюватиметься Обласною державною адміністрацією на підставі даних структурних підрозділів виконавчих органів регіональної влади та територіальних представництв центральних органів виконавчої влади в терміни, визначені Кабінетом Міністрів України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Головне управління статистики в Одеській області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2020).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2020).
3. Звіт про здійснення Одеською обласною державною адміністрацією покладених на неї повноважень та стан розвитку території у 2018 році. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5c541a5409eb5.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
4. Програми документ «Стратегія економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року (актуалізована)» від 7 грудня 2016 р. № 1321-VII / Одеська міська рада. URL: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/91050> (дата звернення: 15.09.2020).
5. Про затвердження обласної цільової програми «Доступна медицина на 2018–2020 роки»: Рішення Одеської обласної адміністрації. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/580-VII.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
6. Про затвердження обласної цільової програми «Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 грудня 2017 року № 580-VII «Про затвердження обласної цільової програми «Доступна медицина на 2018–2020 роки»»: Рішення Одеської обласної адміністрації. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/847-VII.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
7. Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 грудня 2017 року № 578-VII «Про затвердження обласної комплексної програми соціальної підтримки населення на 2018–2020 роки «Соціальний захист населення в Одеській області»»: Рішення Одеської обласної адміністрації. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/958-VII.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
8. Про затвердження обласної комплексної програми соціальної підтримки населення на 2018–2020 роки «Соціальний захист населення в Одеській області»: Рішення Одеської обласної адміністрації. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/578-VII.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
9. Про затвердження обласної комплексної програми розвитку фізичної культури і спорту в Одеській області на 2018–2020 роки: Рішення Одеської обласної адміністрації. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/581-VII.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
10. Соціально-економічне дослідження «Огляд соціально-економічної ситуації в Одеському регіоні: тенденції та перспективи» / укл. В. Філіппов. Одеса: [б. в.]. 44 с. URL: <https://economics.opu.ua/wp-content/uploads/2019/01/02-analytics-18.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
11. Статистичний збірник «Заклади культури, фізичної культури і спорту України у 2017 р.». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_zkm_2017.pdf.
12. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <http://sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/Strategiya-stalogo-rozvytku-Ukrayiny-do-2030-roku.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
13. Людський потенціал в системі стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіону: монографія / за ред. В. Никофоренка. Харків: ТОВ «Промарт», 2020. 208 с.
14. Гришнова О. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ: Знання, 2001. 254 с.
15. Лібанова Е., Макарова О., Позняк О., Шевчук П., Шишкін В. Демографічні перспективи України: 2000–2075 роки. *Зайнятість та ринок праці*: міжвідомчий науковий збірник. Вип. 11. Київ: РВПС України НАН України, 1999. С. 126–141.
16. Антонюк В., Амоша О., Мельцер Л. та ін. Людський капітал регіонів України в контексті інноваційного розвитку: монографія. Донецьк: НАН України, Інститут економіки промисловості, 2011. 308 с.

REFERENCES:

1. Holovne upravlinnya statystyky v Odes'kiy oblasti [Main Department of Statistics in Odessa region]. Retrieved from: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine] Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
3. Zvit pro zdiysnennya Odes'koyu oblasnoyu derzhavnoyu administratsiyeyu pokladenykh na neyi povnovazhen' ta stan rozvytku terytoriyi u 2018 rotsi [Report on implementation by the Odessa regional state administration of its powers and the state of development of the territory in 2018]. Retrieved from: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5c541a5409eb5.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
4. Prohramnyy dokument "Stratehiya ekonomichnoho ta sotsial'noho rozvytku mista Odesy do 2022 roku (aktualizovana)": vid 07.12.2016 r. № 1321-VII // Odes'ka mis'ka rada [Program document "Strategy of economic and social development of the city of Odessa until 2022 (updated)": from 07.12.2016, № 1321-VII // Odessa City Council]. Retrieved from: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/91050> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
5. Rishennya Odes'koyi oblasnoyi administratsiyi "Pro zatverdzhennya oblasnoyi tsil'ovoyi prohramy "Dostupna medytsyna na 2018–2020 roky"" [Decision of the Odessa Regional Administration "On approval of the regional target program "Available Medicine for 2018–2020"]. Retrieved from: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/580-VII.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
6. Rishennya Odes'koyi oblasnoyi administratsiyi "Pro zatverdzhennya oblasnoyi tsil'ovoyi prohramy " Pro vnesennya zmin do rishennya oblasnoyi rady vid 21 hrudnya 2017 roku № 580-VII "Pro zatverdzhennya oblasnoyi tsil'ovoyi prohramy "Dostupna medytsyna na 2018–2020 roky"" [Decision of the Odessa Regional Administration "On Approval of the Regional Target Program "On Amendments to the Decision of the Regional Council of December 21, 2017 No. 580-VII "On Approval of the

- Regional Target Program" Available Medicine for 2018–2020"]. Retrieved from: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/847-VII.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
7. Rishennya Odes'koyi oblasnoyi administratsiyi "Pro vnesenya zmin do rishennya oblasnoyi rady vid 21 hrudnya 2017 roku № 578-VII "Pro zatverdzhennya oblasnoyi kompleksnoyi prohramy sotsial'noyi pidtrymky naselennya na 2018–2020 roky "Sotsial'nyy zakhyst naselennya v Odes'kiy oblasti" [Decision of the Odessa Regional Administration "On Amendments to the Decision of the Regional Council of December 21, 2017 № 578-VII "On approval of the regional comprehensive program of social support for the population for 2018–2020 "Social protection of the population in the Odessa region""]. Retrieved from: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/958-VII.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
 8. Rishennya Odes'koyi oblasnoyi administratsiyi "Pro zatverdzhennya oblasnoyi kompleksnoyi prohramy sotsial'noyi pidtrymky naselennya na 2018–2020 roky "Sotsial'nyy zakhyst naselennya v Odes'kiy oblasti" [Decision of the Odessa Regional Administration "On approval of the regional comprehensive program of social support for the population for 2018–2020 "Social protection of the population in the Odessa region""]. Retrieved from: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/578-VII.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
 9. Rishennya Odes'koyi oblasnoyi administratsiyi "Pro zatverdzhennya oblasnoyi kompleksnoyi prohramy rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu v Odes'kiy oblasti na 2018–2020 roky" [Decision of the Odessa Regional Administration "On approval of the regional comprehensive program of development of physical culture and sports in the Odessa region for 2018–2020"]. Retrieved from: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/581-VII.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
 10. Sotsial'no-ekonomichne doslidzhennya "Ohlyad sotsial'no-ekonomichnoyi sytuatsiyi v Odes'komu rehioni: tendentsiyi ta perspektyvy" [Socio-economic research "Review of the socio-economic situation in the Odessa region: trends and prospects"]. Ukl. V. Filippov. Odesa: [b.v.], 44 s. Retrieved from: <https://economics.opu.ua/wp-content/uploads/2019/01/02-analytics-18.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
 11. Statystychnyy zbirnyk "Zaklady kul'tury, fizychnoyi kul'tury i sportu Ukrayiny u 2017 r." [Statistical Collection "Institutions of Culture, Physical Culture and Sports of Ukraine in 2017"]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_zkm_2017.pdf (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
 12. Stratehiya staloho rozvytku Ukrayiny do 2030 roku [Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030]. Retrieved from: <http://sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/Strategiya-stalogo-rozvytku-Ukrayiny-do-2030-roku.pdf> (accessed 15.09.2020). (in Ukrainian)
 13. Lyuds'kyy potentsial v systemi stratehichnoho upravlinnya sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom rehionu [Human potential in the system of strategic management of socio-economic development of the region]: monograph / ed. V. Nikoforenko. Kharkiv: Promart LLC, 2020. 208 p. (in Ukrainian)
 14. Hrishnova O. (2001) Lyuds'kyy kapital: formuvannya v systemi osvity i profesiynoyi pidhotovky [Human capital: formation in the system of education and professional training]. Kyiv: Knowledge, 254 p. (in Ukrainian)
 15. Libanova E., Makarova O., Poznyak O., Shevchuk P., Shyshkyn V. (1999) Demohrafichni perspektyvy Ukrainy: 2000–2075 roky [Demographic prospects of Ukraine: 2000–2075 years], *Zainiatist ta rynek pratsi*, RVPS Ukrainy NAN Ukrainy. Kyiv, vol. 11, pp. 126–141. (in Ukrainian)
 16. Antonyuk V., Amosha O., Meltser L. and others (2011). Liudskyi kapital rehioniv Ukrainy v konteksti innovatsiinoho rozvytku: monohrafiia [Human capital of Ukrainian regions in the context of innovation development: monograph]. NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti. Donetsk, 308 s. (in Ukrainian)